

Biznes

Poradnik ekonomiczny przedsiębiorcy radzą przedsiębiorcom

OFERTA SPECJALNA

Zamów prenumeratę „Rzeczpospolitej” w abonamencie Biznes

CO WTOREK W ABONAMENCIE BIZNES

Poradnik ekonomiczny:

- Przedsiębiorcy radzą przedsiębiorcom
- rekomendacje nowych trendów w biznesie
- opinie menadżerów największych polskich firm

Poradnik prawny: Bezpieczna firma

- interpretacje przepisów dotyczących prowadzenia przedsiębiorstwa
- opinie prawników z najlepszych kancelarii

Komentarz „Rzeczpospolitej”

Rok z fundacjami rodzinnymi

Anna Ogonowska-Rejer

Rok 2024 będzie już drugim, w którym obowiązuje ustawa o fundacji rodzinnej. Obowiązuje ona od roku, ale od razu zyskała ogromną popularność wśród polskich przedsiębiorców.

Fundacje rodzinne z powodzeniem nie przestają wzbudzać zainteresowania wśród przedsiębiorców. Po wielu latach prac na ustawę przepisy weszły w życie rok temu, a od tego czasu powstało ponad 1000 fundacji. Kolejne blisko 1700 wniosków czeka na rozpatrzenie w sądzie okręgowym w Piotrkowie Trybunalskim.

Fundatorami są zarówno młodzi przedsiębiorcy, jak i dojrzały właściciele firm rodzinnych założonych w latach 90., a beneficjentami zostają zarówno dorosłe dzieci założycieli firm rodzinnych, jak i małoletni, o których istnieniu dowiadujemy się z Centralnego Rejestru Beneficjentów Rzeczywistych. Zarówno dla fundatorów, beneficjentów, jak i pozostałych członków rodzin biznesowych fundacja rodzinna staje się skarbcem, który gromadzi i chroni aktywa zebrane przez lata, aby w przyszłości mogły być reinwestowane, a majątek powiększany i tym samym członkowie rodziny w kolejnych pokoleniach mogli korzystać z majątku firmy rodzinnej.

Zdecydowani założyli fundację już w pierwszych dniach cy tygodniach od wejścia w życie ustawy, ostrożniejsi nadal obserwują i czekają na dobry moment – moment pewności stabilności przepisów prawnych i podatkowych. Ustawa wymaga zmian, dopracowania i wysłuchania głosu przedsiębiorców, ale nade wszystko ważne jest jej istnienie w polskim porządku prawnym. Sukces, jakim się stała, pozwala wysnuć wniosek, że przyszłość polskich firm rodzinnych, zarówno tych młodych, które prężnie i szybko urosły, ale również tych, których marki znane od wielu lat, ma szansę zostać zabezpieczona, a ich rozwój stanie się możliwy nie tylko na lokalnym rynku, ale i na rynkach zagranicznych.

Od lat instytucja fundacji rodzinnej funkcjonuje w Szwecji, Niemczech, Szwajcarii, Austrii czy Liechtensteinie. Polskie przepisy bazują właśnie na rozwiązaniach funkcjonujących w tych krajach. Za przykład można podać fundację rodziny Wallenbergów związanej z takimi markami jak Electrolux oraz Ericsson. Fundacja jest też prowadzona przez rodzinę Oetker, czyli twórców marki Dr Oetker.

NAPIS DO NAS

Anna Ogonowska-Rejer
redaktor prowadząca: anna.ogonowska@rp.pl

OPINIA

AGNIESZKA MITREGA

Modele funkcjonowania

Nie istnieje uniwersalny model, który sprawdzi się w przypadku każdej sukcesji.

Fundacja rodzinna funkcjonuje w polskim porządku prawnym od maja 2023 roku. W tym okresie zarejestrowało się około tysiąca fundacji rodzinnych. Taka liczba pozwala na pierwsze przemyślenia w zakresie najczęściej wybieranych przez fundatorów modeli funkcjonowania fundacji rodzinnej jako podmiotu zapewniającego ochronę majątku rodzinnego i jego zachowanie przez pokolenia.

Należy jednak zacząć od tego, że polska ustawa o fundacji rodzinnej nakreśla jedynie minimalne wymagania co do treści statutu (tj. podstawowego dokumentu regulującego najważniejsze aspekty działalności fundacji rodzinnej i zasady jej funkcjonowania), pozostawiając fundatorowi (tj. założycielowi/nestorowi) dużą swobodę w zakresie ukształtowania przyszłości majątku rodzinnego. Oznacza to, że praktycznie każda wizja fundatora, od najprostszej, pozostawiającej swobodę decydowania o przeznaczeniu majątku rodzinnego sukcesorom, do najbardziej złożonej, przewidującej możliwe scenariusze na kilka pokoleń na przód, może znaleźć odzwierciedlenie w postanowieniach statutu.

Z obserwacji praktyk rynkowych i najczęściej wybieranych przez naszych klientów rozwiązań można pokusić się o wskazanie dwóch skrajnych modeli ukształtowania fundacji rodzinnej w ramach istniejących przepisów ustawowych. Zaznaczenia wymaga przy tym, że modele te nie są wprost uregulowane w ustawie o fundacji rodzinnej, ale zostały wypracowane w toku tworzenia pierwszych podmiotów, w oparciu o ramy ustawowe. Przyjęte nazwy modeli mają charakter stricte roboczy.

Model „jedynowładztwa”

To model oparty na założeniu, że fundator zachowuje

pełnię władzy nad swoim majątkiem przeniesionym do fundacji rodzinnej do końca życia. Wybierany jest najczęściej przez nestorów, którzy do tej pory samodzielnie zarządzali swoim firmami, nie angażując rodziny. Wychodzą oni z założenia, że dopóki żyją, to majątek rodzinny powinien być zarządzany przez nich, bez udziału pozostałych członków rodziny. Natomiast przeniesienie majątku (np. przedsiębiorstwa, prywatnych aktywów posiadanych przez fundatora) ma zapewnić jego ochronę przed rozdrobnieniem, w sytuacji gdy dojdzie do spadkobrania (czyli śmierci fundatora). Fundatorzy z tej grupy często wskazują wprost w statucie członków rodziny (tzw. beneficjentów), którzy mają wejść do zarządu fundacji rodzinnej po ich odejściu oraz uwzględniają postanowienia na wypadek ciężkiej choroby lub nagłego zdarzenia, które uniemożliwią im dalsze lub czasowe zarządzanie majątkiem fundacji rodzinnej.

W tym modelu zazwyczaj w okresie do śmierci fundatora: (i) zarząd fundacji rodzinnej jest jednoosobowy; (ii) fundator jest jedynym uprawnionym beneficjentem do wykonywania głosu na zgromadzeniu beneficjentów; (iii) pozostali beneficjenci (np. małżonek, dzieci) są uprawnieni do otrzymania świadczeń z fundacji rodzinnej określanych arbitralnie przez fundatora.

Co charakterystyczne, po odejściu fundatora kolejne pokolenia mają zachować swobodę co do zmiany postanowień statutu, a fundator nie wyznacza im dodatkowych celów/motywatorów, które powodowałyby zwiększenie ich zaangażowania w działalność fundacji rodzinnej.

Model edukacyjny

Część fundatorów uważa, że przeniesienie majątku rodzinnego na fundację rodzinną powinno wiązać się z włącze-

niem kolejnych pokoleń w zarządzanie nim, tak, żeby dzieci nabrały doświadczenia i uczyły się od swoich rodziców. Często w tym modelu od poziomu zaangażowania dzieci zależy, jakie świadczenia będą otrzymywać z fundacji rodzinnej za życia fundatora, tj. im są bardziej zmotywowani do współdziałania z fundatorem, tym na więcej korzyści mogą liczyć. Statut fundacji rodzinnej pełni w pewnym sensie rolę programu motywacyjnego skrojonego pod dzieci i wnuki fundatora.

W tym modelu najczęściej: (i) pełnoletnie dzieci wchodzi do zarządu fundacji rodzinnej, ale decyzje podejmowane są dwuosobowo, przy czym fundator jako prezes zarządu zachowuje niezależnie prawo jednoosobowej reprezentacji; (ii) pełnoletnie dzieci uczestniczą w zgromadzeniu beneficjentów, ale fundator rezerwuje sobie decydujący głos w kluczowych kwestiach; (iii) system świadczeń otrzymywanych przez beneficjentów jest powiązany z osiągnięciami zawodowymi lub pracą na rzecz firmy rodzinnej.

Fundatorzy wybierający ten model często przewidują rozbudowane zasady nabywania uprawnień przez przyszłych beneficjentów (tj. kolejne pokolenia), różnicując je w zależności od poziomu wykształcenia i zaangażowania w zarządzanie firmą rodzinną.

Modele pośrednie

Pomiędzy opisanymi powyżej skrajnymi modelami funkcjonowania fundacji rodzinnej jest przestrzeń do zastosowania innych rozwiązań, dopasowanych do realiów danej rodziny i wizji fundatorów.

I tak obserwujemy modele, które przewidują, że zarządzanie majątkiem fundacji rodzinnej zostaje powierzone zarządowi profesjonalnemu (tj. składającemu się z osób spoza rodziny), a członkowie rodziny będący beneficjentami pozostawiają sobie wyłącznie uprawnienia do uczestnictwa

w zgromadzeniu beneficjentów, podczas którego podejmowane są decyzje kierunkowe i strategiczne.

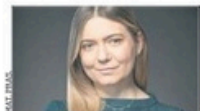
Niektórzy fundatorzy traktują z kolei moment utworzenia fundacji rodzinnej jako początek czasu emerytury, pozostawiając zarządzanie majątkiem swoim dzieciom i gwarantując sobie jedynie na poziomie statutu dożywotnie wypłaty z fundacji rodzinnej, pozwalające im na zaspokojenie swoich potrzeb życiowych.

Nie istnieje jednak uniwersalny model, który sprawdzi się w przypadku każdej sukcesji. Dlatego istotne jest, aby powołanie statutu były starannie przemyślane zarówno przez fundatora, jak i skonsultowane, przynajmniej z najbliższymi członkami rodziny, żeby mieć pewność, że przyjęty model znajduje ich aprobatę. Warto też zadbać o to, żeby postanowienia statutu były precyzyjnie zrehabilitowane, co pozwoli uniknąć wątpliwości i sporów na tle ich interpretacji w przyszłości.

Niezależnie od wybranego modelu funkcjonowania fundacji rodzinnej istotne jest pozostawienie przyszłym pokoleniom możliwości zmiany statutu fundacji rodzinnej i zdecydowania o zmianie modelu. Ten aspekt jest trudny do zaakceptowania przez wielu fundatorów, którzy uważają, że ich wizja fundacji rodzinnej powinna być kontynuowana przez sukcesorów. W rzeczywistości jednak takie założenie może zniechęcić kolejne pokolenia do wspólnego pomnażania majątku fundacji rodzinnej. Dlatego też rozwiązaniem wydaje się, aby fundator określił fundamentalne wartości, w oparciu o które został zgromadzony majątek rodzinny, a które mają szansę na akceptację i wolę ich kulturowania przez pokolenia, pozostawiając swoim sukcesorom swobodę co do sposobu przełożenia tych wartości na działalność fundacji rodzinnej w przyszłości.

—Agnieszka Mitrega,
radca prawny w GWLAW.

BEZPIECZEŃSTWO

DARIA
LESZCZYK

Wnoszenie mienia do fundacji rodzinnej – ryzyka i pułapki

Warto rozważyć przekształcenie jednoosobowej działalności gospodarczej w spółkę handlową.

Liczba przedsiębiorców rodzinnych, którzy w pierwszym roku funkcjonowania fundacji rodzinnej zdecydowali się na jej powołanie, zaskoczyła wszystkich. Wiele z tych fundacji jest już po etapie kształtowania swojego ładu wewnętrznego i rozpoczęło proces wnoszenia mienia celem rozpoczęcia realizacji swoich celów statutowych. Pomimo iż instynktownie wydawać by się mogło inaczej, to nie każdy składnik majątku rodzinnego powinien znaleźć się w fundacji rodzinnej. Na co powinni szczególnie uważać fundatorzy?

Pierwszą grupą aktywów, których wniesienie do fundacji rodzinnej może wiązać się z negatywnymi konsekwencjami, są przedsiębiorstwa prowadzone dotąd w ramach jednoosobowej działalności gospodarczej, czy przez fundatora, czy przez osobę z kręgu jego najbliższej rodziny.

Jednym z kluczowych aspektów funkcjonowania fundacji rodzinnej jest brak możliwości prowadzenia działalności gospodarczej w zakresie wykraczającym poza zakres wskazany enumeratywnie w ustawie o fundacji rodzinnej. Ustawa o fundacji rodzinnej zawiera zamknięty katalog czynności, które podejmować może fundacja rodzinna. Co do zasady oznacza to, że ustawa o fundacji rodzinnej zezwala fundacji rodzinnej na osiąganie przychodów o charakterze pasywnym (m.in. otrzymywanie dywidend ze spółek, których jest wspólnikiem, osiąganie przychodów z obrotu papierami wartościowymi, najmu lub dzierżawy składników mienia czy ich zbycia). Tak długo jak fundacja rodzinna prowadzi działalność mieszczącą się w ustawowym katalogu dozwolonej działalności gospodarczej, osiągnie przez nią przychody zwolnione są z podatku CIT. Dzięki temu fundacja rodzinna poza swoim nadrzędnym celem, jakim jest sukcesja oraz gromadzenie i ochrona majątku rodzinnego, pełnić może rolę swojego rodzinnego wehikułu inwestycyjnego.

Wniesienie do fundacji rodzinnej przedsiębiorstwa jednoosobowego w większości przypadków oznaczać będzie, że przedsiębiorstwo to nie będzie w stanie kontynuować działalności operacyjnej w dotychczasowym zakresie. Fundacja rodzinna nie będzie bowiem mogła prowadzić działalności w zakresie produkcji czy świadczenia usług innych niż te wskazane w ustawie. Jeżeli zdecyduje się na taki krok, wszelkie przychody z tego tytułu nie będą korzystały ze zwolnienia z podatku CIT przewidzianego dla fundacji rodzinnej, ale będą opodatkowane podatkiem CIT według sankcyjnej stawki

DZIENNIK USTAW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ	
Warszawa, dnia 6 października 2006 r. Nr 181	
TREŚĆ:	
Poz.:	
ROZPORZĄDZENIA RADY MINISTRÓW:	
1326	— z dnia 19 września 2006 r. w sprawie szczególnych uprawnień żołnierzy w czynnej służbie wojskowej do przejazdów na koszt wojska
1327	— z dnia 19 września 2006 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczególnych warunków stosowania środków przymusu bezpośredniego oraz użycia broni palnej lub psa służbowego przez funkcjonariuszy Służby Więziennej oraz sposobu postępowania w tym zakresie
ROZPORZĄDZENIE PREZESA RADY MINISTRÓW	
1328	— z dnia 28 września 2006 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie nadania Inspektoratowi Inspekcji Ochrony Środowiska uprawnień do nakładania grzywien w drodze mandatu karnego
ROZPORZĄDZENIA:	
1329	— Ministra Finansów z dnia 22 września 2006 r. w sprawie norm szacunkowych dochodu z działów specjalnych produkcji rolnej
1330	— Ministra Finansów z dnia 27 września 2006 r. w sprawie przekazywania i zwrotu środków na prefinansowanie projektów wspieranych przez Fundusz Spójności
1331	— Ministra Gospodarki z dnia 15 września 2006 r. w sprawie wymagań, którym powinny odpowiadać beczki, oraz szczególnego zakresu badań i sprawozdań wykonywanych podczas prawnej kontroli metrologicznej beczek
1332	— Ministra Sportu z dnia 22 września 2006 r. w sprawie wyróżnień i nagród dla zawodników
1333	— Ministra Sprawiedliwości z dnia 11 sierpnia 2006 r. w sprawie szczególnego zakresu informacji dotyczących osoby skazanego, przesyłanych przez sąd dyrektorowi zakładu karnego lub areštu śledczego
1334	— Ministra Sprawiedliwości z dnia 4 września 2006 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie stanowisk i szczególnych zasad wynagradzania urzędników i innych pracowników sądów i prokuratury oraz odbywania statuu urzędniczego

Ustawa o fundacji rodzinnej zawiera zamknięty katalog czynności

25 proc. (bez prawa do ulg i zwolnień).

W konsekwencji wartym rozważaniem jest przekształcenie jednoosobowej działalności gospodarczej w spółkę handlową i wniesienie do fundacji rodzinnej udziałów w tej spółce.

Cele prywatne

Z reguły w skład majątku rodzinnego fundatora wchodzi zarówno tzw. mienie firmowe (udziały i akcje w spółkach rodzinnych, papiery wartościowe czy nieruchomości generujące przychody), jak i mienie wykorzystywane na cele prywatne (dom, w którym mieszka fundator wraz z rodziną, nieruchomości wakacyjne czy środki transportu). O ile prawnie nie ma żadnych przeciwwskazań, aby także składniki majątku wykorzystywane na cele prywatne fundatora i innych członków jego rodziny lokowane były w fundacji rodzinnej, to należy się zastanowić nad zasadnością takiego rozwiązania.

Fundacja rodzinna realizuje na rzecz swoich beneficjentów nie tylko świadczenia pieniężne, ale też te o charakterze niepieniężnym. Tym samym udostępnienie przez fundację rodziną swojemu beneficjentowi określonego aktywa do korzystania zarówno długoterminowo, jak i okazjonalnie dla

celów podatkowych traktowane będzie jak spełnienie każdego innego świadczenia przez fundację rodziną. Po stronie fundacji powstanie zatem obowiązek ustalenia wartości rynkowej tego świadczenia (np. czynszu najmu domu) i uiszczenie należnego podatku dochodowego od jego wartości (co najmniej 15 proc. CIT + ewentualnego podatku PIT przy świadczeniach realizowanych na rzecz dalszej rodziny fundatora).

Oczywiście może się zdarzyć, że podstawy cel ulokowania danego składnika majątku rodzinnego w fundacji rodzinnej (ochrona, zabezpieczenie przed rozdrobnieniem, odseparowanie od ryzyk osobowych) jest dla fundatora o wiele istotniejszy niż obowiązek poniesienia określonych obciążeń podatkowych. Tam jednak, gdzie okoliczności faktycznie pozwalają na pewną elastyczność, warto rozważyć, czy to na pewno najlepszy moment, aby określone aktywo wykorzystywane na cele prywatne zostało przeniesione do fundacji rodzinnej. Pewnym wyjściem zawsze zostaje scedowanie na fundację określonych składników mienia w testamentcie.

Bieżące doradztwo

Problemów, ryzyk i niespodzianek, które mogą pojawić

się w procesie wyposażania fundacji rodzinnej w mienie, jest niestety więcej. Obecnie w całym procesie warto uwzględnić też aktualne linie interpretacyjne przepisów prawa podatkowego. Nie sposób nie wspomnieć o kryptowalutach, które w ocenie organów podatkowych nie stanowią papierów wartościowych, a tym samym obrót nimi nie mieści się w katalogu dozwolonej działalności gospodarczej czy o nieruchomościach będących przedmiotem najmu krótkoterminowego, który zgodnie z aktualną linią interpretacyjną organów skarbowych nie korzysta ze zwolnienia z podatku CIT i podlega opodatkowaniu według sankcyjnej stawki 25 proc. Dlatego niezwykle istotną rolę bierze obecnie wsparcie przez wyspecjalizowane podmioty rozumiejące specyfikę fundacji rodzinnej.

Uwaga na nieruchomości rolne

Na koniec warto podkreślić, że obecnie fundacje rodzinne nie korzystają z żadnych preferencji, zarówno jeżeli chodzi o nabycanie od swoich fundatorów nieruchomości rolnych, jak i udziałów lub akcji w spółkach, które są właścicielami nieruchomości rolnych. I o ile dla właścicieli gospodarstw

KOMENTARZE

Rodziny charakter

KRZYSZTOF
OGORZAŁEK

współtwórca Mecenasa.IT

W ocenie naszej rodziny fundacja rodzinna pozwoli nam zabezpieczyć nasze aktywa przed zdarzeniami losowymi, a także rozdrobnieniem ich w przyszłości. Niezmiernie ważne dla naszej firmy rodzinnej jest zachowanie jej rodzinnego charakteru. Fundacja rodzinna pozwala ograniczyć ryzyko nieudanej sukcesji, a także na profesjonalne przygotowanie kolejnych pokoleń do prowadzenia przedsiębiorstwa. Jeśli tylko jako przedsiębiorcy nie nadaliśmy fundacji rodzinnej, to jest to ustawa, która fantastycznie zmienia szanse na rozwój wielopokoleniowych firm rodzinnych w Polsce. Jesteśmy jeszcze na etapie przygotowań i przed podjęciem ostatecznej decyzji. Interpretacja podatkowa, o którą wystąpiliśmy i ją uzyskaliśmy, jest bardzo istotnym argumentem za jej założeniem. Najważniejszą korzyścią, którą potwierdził nam KIS, jest pełne zwolnienie z opodatkowania świadczeń wypłacanych na rzecz fundatorów i beneficjentów należących do tzw. zerowej grupy podatkowej. Jeśli podejmiemy finalną decyzję o założeniu fundacji, to jej podstawowym celem będzie zabezpieczenie procesu sukcesji naszej firmy. Dzięki fundacji zabezpieczymy majątek rodzinny, a także zabezpieczymy naszych partnerów biznesowych, którzy widzą istotne korzyści ze współpracy z dobrze zarządzanymi przedsiębiorstwami rodzinnymi. Jednakże martwi mnie ostatnia linia interpretacji fiskusa, która odmawia zwolnienia z opodatkowania świadczeń dla fundatorów będących małżeństwem. ■

Stabilność przepisów

MATEUSZ
KOWALEWSKI

prezes Hortimexu

Fundacja rodzinna jest jednym z narzędzi, które może służyć w przeprowadzeniu sukcesji i poukładaniu relacji majątkowych w rodzinie. Pamiętamy, że przedsiębiorczość rodzinna w Polsce po II wojnie światowej została znacząco zredukowana, historia firm rodzinnych odradza się dopiero po 1989 roku, kiedy w znaczący sposób wybuchła przedsiębiorczość. Najczęściej ci przedsiębiorcy, którzy zakładali biznesy po 1989 roku, doszli do takiego wieku, w którym muszą się zmierzyć z tematem sukcesji. Ciągłe jeszcze wielu przedsiębiorców nie wie, jak się do tego zabrać. Szczególnie ci przedsiębiorcy, których biznesy urosły do większej skali i osiągnęły pewien wiek, myślą o sukcesji, również systemowo, stąd duża liczba zarejestrowanych fundacji rodzinnych. Pomimo argumentów przemawiających za założeniem fundacji rodzinnych, możemy jednak obawiać się niestabilności prawa, przedsiębiorcy przyzwyczajeni do częstych zmian, szczególnie w przepisach podatkowych, dziś ostrożnie obserwują, zanim podejmą decyzję o założeniu fundacji rodzinnej. Warto jednak zapoznać się z ideą fundacji rodzinnej, zbadać, czy to rozwiązanie może pomóc w zabezpieczeniu majątku rodzinnego. Do tej pory korzystniejsze, pomimo wyższych kosztów, było inwestowanie poza granicami Polski, z prostego powodu – stabilności przepisów prawnych i podatkowych. Takiej stabilności potrzebują polskie firmy rodzinne, aby mogły bez obaw decydować o kumulowaniu i reinwestowaniu majątku w Polsce. ■

rolnych czy podmiotów skupiających się na akumulacji gruntów rolnych nie powinno być to duże zaskoczenie, o tyle właściciele firm rodzinnych często nie są w pełni świadomi tego, że w zasobach tych spółek są nieruchomości rolne. W takich sytuacjach decyzja o wniesieniu udziałów (akcji) do fundacji rodzinnej powinna być podejmowana

ze świadomością, że Krajowemu Ośrodkowi Wsparcia Rolnictwa może przysługiwać prawo pierwokupu tych udziałów (akcji). Stawka jest wysoka, a zawarcie jakiegokolwiek umowy z naruszeniem ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego skutkuje jej nieważnością.

—Daria Leszczyk,
advokat w GWLAW

ANALIZA

DR HAB. PROF.
JACEK LIPIEC

Firmy coraz chętniej zakładają fundacje rodzinne

Średni czas trwania postępowania związanego z założeniem fundacji rodzinnej wynosi mniej więcej pół roku.

Po upływie roku od wejścia w życie ustawy o fundacji rodzinnej można mówić o sukcesie tego instrumentu. Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim zarejestrował już blisko tysiąc tych podmiotów, a kilkaset kolejnych wniosków czeka na decyzję. Tak duże zainteresowanie powoduje, że średni czas trwania postępowania związanego z rejestracją fundacji wynosi mniej więcej pół roku. Wiele instytucji finansowych poza rodzinami biznesowymi dostrzegło potencjał w tym instrumencie i wprowadziło do oferty obsługę fundacji rodzinnych. Ponadto odbywają się seminaria, webinaria i inne wydarzenia, których celem jest dotarcie do szerokiego grona potencjalnych odbiorców.

W krajach rozwiniętych odsetek fundacji rodzinnych w stosunku do ogółu fundacji oscyluje wokół 13-20 proc.

bowej, który wydał dotychczas pozytywne opinie zabezpieczające dotyczące fundacji rodzinnej.

Fundacja rodzinna może dać pozytywny bodziec do rozwoju rynku kapitałowego i w ogóle przedsiębiorczości rodzinnej w Polsce. Być może coraz więcej takich podmiotów będzie obejmowało udziały w spółkach, w przyszłości powiększając liczebność giełdowych spółek rodzinnych. Ponadto fundacja rodzinna umożliwia prowadzenie działalności gospodarczej m.in. w zakresie nieruchomości. Zatem powodzenie tego instrumentu może przyczynić się do rozwoju rynku nieruchomości, zanim wzniesione zostaną prace nad REIT.

W krajach rozwiniętych, w których fundacje odgrywają znaczącą rolę w gospodarce, odsetek fundacji rodzinnych w stosunku do ogółu fundacji oscyluje wokół 13-20 proc. Jeśli ustawodawca nie zmieni przepisów, a interpretacje podatkowe oraz opinie zabezpieczające będą nadal korzystne, wówczas możemy oczekiwać, że w niedługim czasie powstaną co najmniej 4 tys. takich podmiotów. /@

—dr hab. prof.
SGH Jacek Lipiec

Aktywność na GPW

Aktywność fundacji rodzinnych widoczna jest w szczególności na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie. Spółki giełdowe, przekazując informacje do wiadomości publicznej, wykazują już aktywność fundacji rodzinnych. Z najnowszych informacji dowiadujemy się, że Adam Góral, prezes zarządu Asseco Poland SA powołał podmiot Adam Góral Fundacja Rodzinna, któ-

ry w wyniku darowizny nabył akcje spółki i prawa do głosów. Być może coraz więcej fundacji rodzinnych będzie w przyszłości obejmowało udziały w spółkach i tym samym tworzyło podstawy dla silnego i trwałego kapitału nie tylko rodzinnego, ale również rodzinnego.

Czas oczekiwania

Duże zainteresowanie nowym instrumentem powodu-

je, że średni czas trwania postępowania związanego z założeniem fundacji rodzinnej wynosi mniej więcej pół roku. Decyzja o utworzeniu fundacji musi być przemyślana i podjęta z myślą o kolejnych pokoleniach. Ograniczenie się do działań formalno-prawnych może być niewystarczające. Właściciele biznesów rodzinnych powinni wcześniej przemyśleć i ułożyć kwestie związane z nadzorem – w przeciwnym

razie fundacja rodzinna może nie spełnić pokładanych nadziei i trzeba będzie ją zlikwidować. Proces i koszty likwidacji mogą być znaczne i negatywnie wpłynąć na relacje rodzinne.

Stabilne rozwiązania

Czy tak wysokie zainteresowanie utrzyma się w kolejnym roku? Z pewnością kluczową rolę odgrywa ustawodawca

poprzez zapewnienie stabilności prawnej rozwiązania. Ze statystyk widać, że istnieje liczna grupa prekursorów, która założyła fundacje rodzinne. Jednak spora grupa przedsiębiorców nie chce eksperymentować, tylko przygląda się, w jaki sposób ten instrument funkcjonuje w praktyce. Zatem w dalszym ciągu dużą rolę powinien odgrywać ustawodawca. Pozytywny sygnał płynie od szefa Krajowej Administracji Skar-

ZDANIEM PRZEDSIĘBIORCY

Firma na zawsze

DOROTA BIAŁOBRZESKA-LUKASZUK

prezes zarządu Grupy INVICTA

Bardzo się cieszę, że instytucja fundacji rodzinnej powstała w Polsce.

Myślałam o tym, aby skorzystać z takiej formy za granicą, ale bardzo dobrze, że mamy fundację rodzinną w Polsce i przedsiębiorcy mogą z niej korzystać. Wielu przedsiębiorców przygląda się temu rozwiązaniu z pewną dozą ostrożności, niektórzy czekają na rozwój sytuacji, aby ocenić stabilność przepisów o fundacji rodzinnej i samego stanowienia prawa w Polsce oraz to, jak fundacje rodzinne będą funkcjonowały. Grupa INVICTA, która od 23 lat jest na rynku, pracuje na rzecz zdrowia i płodności oraz jakości naszego życia. Istniejemy po to, aby ludzie mogli mieć dzieci i cieszyć się zdrowym życiem jak najdłużej. Jest to dziedzina niezwykle ważna, tym bardziej istotne jest, aby INVICTA mogła kontynuować swoją działalność przez sukcesorów w kolejnym pokoleniu, zgodnie z wizją i koncepcją założycieli. Fundacja rodzinna będzie rozwiązaniem dla zabezpieczenia majątku na taki właśnie cel. O INVICTA zawsze myślałam jako firmie na zawsze, a nie na chwilę, a fundacja rodzinna pomoże to zabezpieczyć. Jedynym ryzyko, które widzę, które może niepokoić i niepokoi również innych właścicieli, to zmienność prawa w Polsce.

Przedsiębiorcy czekają i oceniają, jak bardzo pewnym pod względem stabilności stanowienia prawa krajem jesteśmy. Powstanie instytucji fundacji rodzinnej pozwala jednak mieć nadzieję, że firmy mają szansę stać się firmami nie tylko na jedno pokolenie, ale na zawsze. ■

Majątek w rękach rodziny

WOJCIECH WRÓBEL

właściciel Grupy Wróbel

Fundację rodzinną można nazwać dobrym rozwiązaniem i mechanizmem do budowania wielopokoleniowych przedsiębiorstw rodzinnych.

Jej celem jest, by majątek pozostał w rękach rodziny, grupy docelowej, której fundatorzy, założyciele fundacji mieli zamiar przekazać wypracowany kapitał. Można nawet pokusić się o sformułowanie, że jest to pewnego rodzaju patriotyczny instrument zabezpieczający interesy państwa polskiego i jego niezachwianego rozwoju gospodarczego. Majątki polskie, firmy rodzinne, nie będą sprzedawane np. do zagranicznych korporacji, a pozostaną w rękach sukcesorów. To jest ogromny wielowymiarowy i wieloaspektowy walor, nie tylko dla samych rodzin biznesowych, ale również dla patriotyzmu lokalnego. Istnieją jednak pewne ograniczenia, które stanowią przeszkodę w zakładaniu fundacji rodzinnych. Przykładem mogą być te firmy, które korzystają z CIT-u estońskiego. Ustawodawca nie przewidział, żeby fundację rodzinną mogli założyć właściciele firm, którzy korzystają z tego typu opodatkowania. To jest element, który powinien być wzięty pod uwagę przy nowelizacji i ponownej rewizji tej ustawy. Jak wiadomo CIT estoński został wprowadzony głównie po to, aby wypracowany przez firmy majątek był reinwestowany. Ma to pozytywny wymiar dla polskiej gospodarki i dla rozwoju firm. Ten rodzaj opodatkowania działa efektywnie wtedy, kiedy nie jest wypłacana cała dywidenda, a korzystnie dla rozwoju firm i przedsiębiorczości jest to, aby wypracowany zysk został przeznaczony na inwestycje i nowe projekty wewnątrz organizacji.

Naszym biznesowym marzeniem, marzeniem firm rodzinnych i rodzin biznesowych jest budowanie organizacji, które będą dążyły do swoistej nieśmiertelności. Fundacja rodzinna może być dobrym krokiem w jeszcze lepszą stronę.

Jest to rozwiązanie prawne, które było długo oczekiwane przez środowisko firm rodzinnych i przedsiębiorców. W krajach Europy Zachodniej takie rozwiązania funkcjonują od lat. W Polsce jednak brakowało legislacji, która pozwalałaby zarządzać majątkiem w taki sposób, aby go kumulować i jednocześnie uczynić dostępnym dla przyszłych pokoleń. ■

Zmiany pokoleniowe

AGNIESZKA GAŚSIOR-MAZUR

prezes Lubelskiego Klubu Biznesu

Powstałe w latach 90. firmy rodzinne dziś znajdują się przed wyzwaniem zmiany pokoleniowej.

Sukcesję należy nazwać transformacją, ta zmiana dotyka wiele obszarów, obejmuje dwa pokolenia, które dojrzały w różnych okolicznościach. W ciągu ostatnich kilku lat zauważamy wzrost świadomości problemu zmiany pokoleniowej, jest to naturalne, biorąc pod uwagę starzejące się pokolenie przedsiębiorców, wzrost liczby firm rodzinnych. Wiele firm rodzinnych nie ma opracowanego planu sukcesji, co może prowadzić do chaosu i konfliktów podczas przekazywania firmy młodszemu pokoleniu. Jednak rosnąca świadomość znaczenia sukcesji i wyzwań związanych ze zmianą pokoleniową prowadzi do wzrostu zainteresowania m.in. fundacją rodzinną. Jest to rozwiązanie dla właścicieli firm rodzinnych, którzy chcą zabezpieczyć przyszłość swojej firmy, nawet jeśli ich bliscy nie są zainteresowani jej prowadzeniem, a równocześnie chcą chronić majątek rodzinny przed rozdrobnieniem lub przejęciem. Fundacja rodzinna może być cennym narzędziem dla firm rodzinnych borykających się z wyzwaniami zmiany pokoleniowej, może stanowić istotne wsparcie dla firm rodzinnych poprzez zapewnienie stabilności i ciągłości działań w przypadku sukcesji oraz przekazywania majątku. Fundacje rodzinne mogą przyczynić się do rozwoju lokalnego biznesu poprzez realizację swoich celów statutowych, które często obejmują także działania na rzecz społeczności lokalnej. Działalność fundacji może wpływać na rozwój gospodarczy poprzez finansowanie projektów o charakterze społecznym, edukacyjnym czy kulturalnym, które mogą wspierać lokalną przedsiębiorczość oraz tworzyć korzystne warunki dla jej rozwoju. Fundacja rodzinna może być skarbcem dla rodziny i firmy rodzinnej, który zgromadzi nie tylko majątek czy aktywa, ale również wartości, na których zbudowana jest firma rodzinna, a dzięki którym będzie mogła się rozwijać, wpływając na polską gospodarkę. ■

„ Szacuje się, że w niedługim czasie powstaną co najmniej 4 tys. fundacji rodzinnych

MARIUSZ
STEFANIAKMAREK
PASZCZELA

Granice i korzyści z działalności fundacji rodzinnej nie zawsze są oczywiste

W przypadku wykroczenia przez fundację rodzinną poza dozwolony zakres działalności gospodarczej fundacja nie będzie mogła korzystać ze zwolnienia z opodatkowania CIT.

W art. 5 ustawy z dnia 26.01.2023 roku o fundacji rodzinnej zawarto katalog rodzajów działalności gospodarczej, które mogą być realizowane przez fundację rodzinną. Wydaje się, że ustalenie, jakiego rodzaju działalności może być prowadzona przez fundację rodzinną, nie powinno przysparzać trudności. Praktyka stosowania przepisów prawa pokazuje jednak, że jest inaczej.

Wśród dozwolonych obszarów działalności gospodarczej ustawodawca w art. 5 ustawy ujął m.in.:

- uczestnictwo w spółkach handlowych, funduszach inwestycyjnych, spółdzielniach oraz podmiotach o podobnym charakterze, mających swoją siedzibę w kraju albo za granicą, a także przystępowanie do nich,
- najem, dzierżawę lub udostępnianie mienia do korzystania na innej podstawie,
- nabywanie i zbywanie papierów wartościowych, instrumentów pochodnych i podobnych praw (np. akcji w spółkach),
- udzielenie pożyczek niektórym podmiotom powiązanym oraz beneficjentom fundacji.

Co istotne, w przypadku wykroczenia przez fundację rodzinną poza dozwolony zakres działalności gospodarczej fundacja nie będzie mogła korzystać ze zwolnienia z opodatkowania CIT.

Powyższe oznacza, że w pierwszej kolejności niezbędne jest ustalenie, czy planowane przez fundację rodzinną czynności będą wpisujące się w pojęcie „działalności gospodarczej”. W tym zakresie ustawa odsyła do ustawy prawo przedsiębiorców, z której wynika, że działalność gospodarczą musi być działalnością zarobkową wykonywaną we własnym imieniu, mieć charakter zorganizowany i być wykonywana w sposób ciągły.

O ile wątpliwości nie budzi fakt, że fundacja rodzinna prowadzić będzie działalność zarobkową realizowaną we własnym imieniu, to niekiedy może być to działalność zorganizowana lub wykonywana w sposób ciągły. W rezultacie nie każda działalność podejmowana przez fundację rodzinną będzie „działalnością gospodarczą”, a zasadniczo jedynie taka działalność w razie braku jej uwzględnienia w art. 5 ustawy może podlegać opodatkowaniu stawką 25 proc. (być wyłączone z zwolnienia w CIT).

Udział w spółkach zagranicznych

Zagadnieniem, które jest przedmiotem wątpliwości (znajdujących wyraz m.in. we

wniosekach o wydanie interpretacji indywidualnych), jest dopuszczalność udziału fundacji w zagranicznych spółkach transparentnych podatkowo.

Dyrektor KIS stwierdził, że w przypadku posiadania przez fundację udziału w takiej spółce dochód z niego nie będzie mógł podlegać zwolnieniu z CIT, a opodatkowany będzie stawką 25 proc. Dyrektor KIS wskazuje, że polskie spółki handlowe, w których uczestniczy może fundacja posiadająca status podatników CIT – lub jak spółka jawna nabywająca taki status w wyniku przystąpienia do fundacji, zatem również zagraniczne spółki, do których przystąpić ma fundacja – powinny posiadać status podatników podatku dochodowego.

Wydaje się, że opisana praktyka organów podatkowych, choć niezgodna z literalną wykładnią przepisów, stanowi próbę ich „latania”. Model, w którym fundacja rodzinna uczestniczyłaby w zagranicznej spółce transparentnej, której przysługiwałoby pełne korzyści przewidziane w ustawie o CIT, byłby korzystniejszy podatkowo niż ten, w którym fundacja uczestniczyłaby wyłącznie w polskich spółkach.

Stanowisko sądów administracyjnych w przedmiotowej kwestii jest niejednoznaczne. WSA w Warszawie w wyroku z 13.03.2024 r., III SA/Wa 2753/23, przychylił się do linii interpretacyjnej dyrektora KIS. Odmienne rozstrzygnięcie wydał WSA w Łodzi w wyroku z 9.04.2024 r., I SA/Łd 114/24. W ostatnim uzasadnieniu tego wyroku rozstrzygnięcia sąd wskazał, że decydujące znaczenie dla określenia katalogu podmiotów, do których może przystępować fundacja rodzinna, ma charakter korporacyjny określony na gruncie prawa cywilnego lub handlowego, a ich status podatkowy nie powinien mieć decydującego znaczenia. Jak wynika z uстных motywów rozstrzygnięcia, podobny pogląd przyjął Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie w wyrokach z 23 i 24.04.2024 r., III SA/Wa 259/24 oraz III SA/Wa 220/24.

Mając na uwadze liczbę interpretacji dotyczących inwestycji fundacji w zagraniczne transparentne spółki, w których stanowiska podatników ocenione zostały negatywnie, można spodziewać się kolejnych wyroków WSA (a w dalszej kolejności stanowiska NSA). W przypadku gdyby ostatecznie przeważała wykładnia korzystna dla podatników, nie można wykluczyć interwencji legislacyjnej.

Dyrektwy i umowy

W przypadku spółek jedną z istotnych preferencji podatkowych wynikających z implementacji prawodawstwa unij-

nego (nie tylko do polskiego, ale także innych porządków prawnych – również w ramach UE/EOG) jest zwolnienie z opodatkowania dywidendy. Możliwość zastosowania tej preferencji jest istotna z perspektywy podatku u źródła (tzw. WHT), który mógłby zostać pobrany w państwie rezydencji podatnika, z której jest wypłacana dywidenda. W odniesieniu do fundacji rodzinnej, która posiadałaby udziały w zagranicznej spółce, zasadne jest zatem pytanie, czy omawiana preferencja podatkowa jest dostępna.

Wydaje się, że fundacja rodzinna nie byłaby uprawniona do skorzystania z omawianego zwolnienia. Jednym z warunków neutralności przepływu dywidendowego – w świetle dyrektywy – jest forma prawna podmiotu wypłacającego, jak i otrzymującego dywidendę (m.in. dotyczy spółek – podatników CIT). Zatem w strukturze zagranicznej spółki zależnej od fundacji – wypłata dywidendy do fundacji może być opodatkowana WHT.

Umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania (UPO) dotyczące podatków od dochodu i majątku jako „spółkę” zasadniczo definiują osoby prawne lub jednostki, które dla celów opodatkowania traktuje się jako osoby prawne. W ocenie autorów należałoby uznać, że fundacja rodzinna zasadniczo będzie mogła korzystać z uprawnień (preferencji podatkowych) wynikających z UPO, w szczególności dotyczących dywidend, odsetek, należności licencyjnych czy też sprzedaży majątku ruchomego.

Nie można jednak wykluczyć, że w praktyce organy podatkowe wybranych jurysdykcji zagranicznych mogą kwestionować dostęp fundacji rodzinnej do preferencji wynikających z UPO, w szczególności ze względu na zwolnienie podatkowe w CIT fundacji.

Najem, dzierżawa

Podatnicy mają wątpliwości, czy zakresem działalności dozwolonej objęta jest działalność hotelarska oraz tzw. najem krótkoterminowy.

W ocenie dyrektora KIS działalność hotelarska nie może być prowadzona przez fundację. Swoje stanowisko dyrektor KIS opiera na argumentacji, w której świetle ustawodawca, mówiąc o dozwolonej działalności w zakresie najmu, wyraźnie wskazuje, że może to być tylko ściśle taka działalność.

Powyższa teza organów podatkowych, choć dyskusyjna, nie jest całkowicie zbawiona oparcia w brzmieniu przepisów. Nie można tego powiedzieć o stanowisku fiskusa dotyczącym tzw. najmu krótkoterminowego – w świe-

tle którego taka działalność nie jest objęta zwolnieniem CIT (jako wykraczająca poza zakres działalności dozwolonej dla fundacji). Takie stanowisko zostało zaprezentowane w interpretacji indywidualnej z 19.12.2023 r., 0111-KDIB1-3.4010.662.2023.2.AN, a jego uzasadnienie sprowadza się przede wszystkim do wykazania, że najem krótkoterminowy nie spełnia cywilistycznej definicji najmu.

W ocenie autorów takie stanowisko to przejaw próby ograniczania zakresu działalności gospodarczej fundacji, która może podlegać zwolnieniu podatkowemu. Ustawodawca nie posłużył się referencją do najmu w rozumieniu przepisów kodeksu cywilnego. Jednocześnie wskazał, że fundacja rodzinna może prowadzić działalność w zakresie najmu – nie doprecyzował przy tym, że działalność ta polegać ma wyłącznie na najmie długoterminowym, nie wskazał również wprost w treści przepisu, że z zakresu dozwolonej działalności wyłączony jest najem krótkoterminowy.

Inwestycja w obligację

Zgodnie z ustawą z 15.01.2015 r. o obligacjach obligacja jest

którego fundacje rodzinne powinny pozostać wykluczone z grona obligatariuszy przedmiotowych papierów wartościowych.

Co istotne – powyższe ograniczenie nie powinno znaleźć zastosowania przykładowo do tzw. obligacji korporacyjnych. W związku z tym przed podjęciem decyzji o inwestycji w dany rodzaj obligacji należy zapoznać się w szczególności z warunkami ich emisji.

Działalność pożyczkowa

Fundacja rodzinna może udzielać pożyczek niepołączonych z działalnością w zakresie działalności gospodarczej fundacji, która może podlegać zwolnieniu podatkowemu. Ustawodawca nie posłużył się referencją do najmu w rozumieniu przepisów kodeksu cywilnego. Jednocześnie wskazał, że fundacja rodzinna może prowadzić działalność w zakresie najmu – nie doprecyzował przy tym, że działalność ta polegać ma wyłącznie na najmie długoterminowym, nie wskazał również wprost w treści przepisu, że z zakresu dozwolonej działalności wyłączony jest najem krótkoterminowy.

” W ocenie dyrektora KIS działalność hotelarska nie może być prowadzona przez fundację rodzinną

papierem wartościowym. Biorąc pod uwagę treść art. 5 ustawy, wydaje się, że fundacja rodzinna nie doznaje ograniczeń w zakresie nabywania i zbywania obligacji. Niemniej takie wynikiem z przepisów szczególnych. Ustawa z 27.08.2009 r. o finansach publicznych stanowi, że skarbowy papier oszczędnościowy (czyli np. obligacje skarbowe) może być oferowany osobom fizycznym lub stowarzyszeniom, innym organizacjom społecznym i zawodowym oraz fundacjom wpisanym do rejestru sądowego (o ile warunki emitowania tak stanowią).

Fundacja rodzinna jest podmiotem o odmiennym charakterze oraz celu funkcjonowania od stowarzyszeń, organizacji zawodowych lub społecznych oraz fundacji (realizujących cele społeczne lub gospodarczo użyteczne z perspektywy państwa). W rezultacie należy uznać, że fundacja rodzinna jest pozbawiona możliwości objęcia obligacji skarbowych. Potwierdziło to także Ministerstwo Finansów w odpowiedzi na zapytania prasowe. Należy jednak postuluować zmianę legislacyjną w tym zakresie, ponieważ nie ma żadnego systemowego powodu, dla

udzieleniem, to tym samym zdaniem organu taka działalność nie podlega zwolnieniu podatkowemu. Takie stanowisko powinno budzić kontrowersje. Zdaniem autorów działalność polegająca na udzielaniu pożyczek nie powinna być utożsamiana jedynie z momentem zawarcia umowy pożyczkowej. Istotą takiej umowy jest zapewnienie ciągłości finansowania, a po ewentualnym przejściu wierzycielności pożyczkowej to fundacja rodzinna kontynuuje działalność w zakresie udzielania pożyczek.

Kryptowaluty

Zgodnie z zasadami ogólnymi opodatkowania CIT neutralna podatkowo pozostaje wymiana waluty wirtualnej na inną walutę wirtualną. W przypadku wymiany (zbycia) waluty wirtualnej na walutę fiducyjną (np. PLN, EUR, USD) przychód powstaje w momencie zbycia waluty wirtualnej. Pozostaje zatem do rozstrzygnięcia kwestia, czy przychód realizowany z tego tytułu jest przychodem z dozwolonej (zwolnionej) działalności fundacji. W tym zakresie dyrektor KIS uznał, że obrót walutą wirtualną wykracza poza dozwoloną działalność gospodarczą fundacji rodzinnej.

Wydaje się jednak, że powyższe stanowisko nie powinno przesądzać o braku możliwości inwestowania przez fundację rodzinną w kryptowaluty (waluty wirtualne), jeżeli w szczególności będą one nabywane celem alokacji kapitału, a nie zaledwie nabywane z intencją ich zbycia. Tylko bowiem w tym ostatnim wypadku ustawa wprowadza ograniczenia co do możliwości realizacji tego rodzaju operacji przez fundację rodzinną. Jeżeli jednak waluty wirtualne zostaną nabyte z intencją ich zbycia, zdaniem autorów ewentualna transakcja sprzedaży w przyszłości (nieplanowana w momencie nabycia) nie powinna być wykluczona z działalności zwolnionej.

Dodatkowo należy zauważyć, że nie zawsze działalność inwestycyjna w zakresie kryptowalut będzie charakteryzować się ciągłością (może cechować się np. okresami braku aktywności inwestycyjnej) lub zorganizowaniem. W konkretnych stacjach faktycznych należy więc ustalić, czy taka działalność w ogóle stanowić będzie działalność gospodarczą. Jeżeli nie – wówczas można argumentować, że nie powinna podlegać opodatkowaniu stawką 25 proc. jako niedozwolona działalność gospodarcza. /o/

—Mariusz Stefaniak, Partner Associate w dziale doradztwa podatkowego Deloitte
—Marek Paszczela, Senior Manager w dziale doradztwa podatkowego Deloitte